

KIRJEITÄ

MARX — LUDWIG KUGELMANNILLE

HANNOVER

Lontoo, 23. helmikuuta 1865

Hyvä ystävä!

Sain eilen kirjeenne, joka oli minusta hyvin mielenkiintoinen, ja vastaan tässä siihen kohdittain.

Ennen kaikkea haluan selittää Teille lyhyesti suhtautumistani *Lassalleen*. Silloin kun hän harjoitti agitaatiota, suhteemme katkesivat: 1. hänen tungettelevan itsekehuntansa vuoksi, johon hänellä samanaikaisesti liittyi minun ja muiden henkilöiden teosten häikäilemätön plagiointi, 2. siksi, että *tuomitsin jyrkästi* hänen *poliittisen* taktiikkansa, 3. siksi, että täällä Lontoossa, jo ennen kuin hän aloitti agitaationsa, selitin ja »todistin» hänelle seikkaperäisesti, että »*Preussin valtion*» välittömästi *socialistinen* sekaantuminen on järjettömyyttä. Minulle lähettämissään kirjeissä (vuosina 1848—1863) samoin kuin henkilökohtaisten tapaamistemme aikana hän ilmoitti aina olevansa minun edustamani puolueen kannattaja. Mutta heti kun hän tuli Lontoossa (vuoden 1862 lopussa) vakuuttuneeksi siitä, että minun kanssani hän ei voi pelata peliään, hän päätti esiintyä »työläisdiktaattorina» minua ja vanhaa puoluetta *vastaan*. Siitä huolimatta tunnustin hänen agitaatioansionsa, vaikka hänen lyhyen uransa lopussa jopa tuo agitaatiokin alkoi tuntua minusta entistä kaksimielisemmältä. Hänen äkillinen kuolemansa, vanha ystävyys, kreivitär Hatzfeldtin valituskirjeet, inho porvarilehtien *pelkurimaista hävyttömyyttä* kohtaan puhuessaan miehestä, jota ne hänen eläessään olivat niin pelänneet — kaikki se pakotti minut antamaan lyhyen lausunnon* halpamaista Blindiä vastaan (Hatzfeldt lähetti tuon lausunnon »*Nordsterniin*»²⁶⁶). Tämä lausunto ei kuitenkaan koskenut Lassallen toiminnan *sisältöä*. Samoista syistä ja toivossa, että voidaan poistaa ne ainekset, jotka minusta näyttivät vaarallisilta, minä ja Engels lupasimme avustaa »*Social-Demokrat*»¹³ lehteä

* K. Marx. »Brief an den Redakteur des 'Beobachters' zu Stuttgart».

(lehti julkaisi Perustamismanifestin* käännöksen ja lehden toivomuksesta kirjoitin Proudhonin kuoleman johdosta artikkelin hänestä**) ja saatuani Schweitzeriltä hänen toimituksensa tyydyttävän ohjelman annoin hänelle luvan mainita meidät avustajina. Takeena meille oli vielä se seikka, että W. Liebknecht oli toimituskunnan epävirallinen jäsen. Mutta kohta kuitenkin paljastui — käsiimme joutui todistuksia siitä — että todellisuuudessa Lassalle oli pettänyt puolueen. Hän oli tehnyt suoranaisen sopimuksen Bismarckin kanssa (turvaamatta samalla itseään tietysti millään takeilla). Syyskuun lopulla 1864 hänen piti matkustaa Hampuriin ja siellä (yhdessä hokio Schrammin ja preussilaisen poliisikytän Marrin kanssa) »pakottaa» Bismarck Schleswig-Holsteinin yhdistämiseen, so. julistamaan tuo yhdistäminen »työläisten» nimessä jne., josta hyvästä Bismarck lupasi yleisen äänioikeuden ja jonkinlaista sosialistista puoskarointia. Sääli, ettei Lassalle saanut näytellä tuota komediaa! Se olisi näyttänyt hänet niin naurettavassa valossa ja tyhmänä, että olisi tehnyt ainiaaksi lopun kaikista sentapaisista yrityksistä!

Lassalle joutui tuolle väärälle tielle siksi, että hän oli herra Miquelin kaltainen »reaalipoliitikko», joskin mittavampi ja suuremmin päämäärin. (Olen muuten jo aikoja sitten päässyt niin hyvin perille Miquelistä, että käsitän hänen esiintymisensä siten, että pienelle hannoverilaiselle asianajajalle Kansallisyhdistys²⁶⁷ on mainio väline saada äänensä kuuluviin Saksassa, oman suppean alueensa ulkopuolella, ja nostettuaan siten oman persoonansa »reaalisuutta» saada vasta vaikutuksen kautta tunnustusta hannoverilaisessa kotimaassaan ja näytellä preussilaisen suojeluksen alaisena hannoverilaista Mirabeautta.) Samoin kuin Miquel ja hänen nykyiset ystävänsä ovat tarratuneet Preussin hallitsijaprinssin julistamaan »uuteen aikakautteen»²⁶⁸ voidakseen kytkeä itsensä ja Kansallisyhdistyksen »Preussin huippukerrokseen» ja samoin kuin he yleensäkin ovat kehittäneet »kansalaisylpeyttään» preussilaisessa suojeluksessa, niin aivan samoin myös Lassalle halusi näytellä proletariaatin markiisi Posaa Uckermarkilaisen Filip II²⁶⁹ aikana antaen Bismarckin esittää hänen ja Preussin kruunun välillä toimivan parittajan osaa. Hän vain jäljitteli Kansallisyhdistyksen herroja. Mutta samaan aikaan kun nämä kääntyivät porvariston etujen nimessä preussilaisen »taantumuksen» puoleen, hän puristi Bismarckin kättä proletariaatin etujen nimessä. Kansallisyhdistyksen herroilla oli siihen enemmän perusteita kuin Lassallella, koska porvaristo oli tottunut pitämään »realisina» vain aivan nenänsä edessä olevia etuja ja tämä luokka oli tosiasiallisesti solminut kaikkialla kompromissin jopa feodalisminkin kanssa, kun taas työväenluokan tuli jo luonnostaan olla rehellisen »vallankumouksellinen».

Sellaista kunnianhimoista ja teatraalista luonnetta kuin Lassalle

* Ks. tätä osaa, ss. 5—12. *Toim.*

** Ks. tätä osaa, ss. 18—24. *Toim.*

(jota ei kuitenkaan voitu lahjoa sellaisilla antipaloilla kuin virat, pormestarin toimi jne.) viehätti hyvin suuresti ajatus, että Ferdinand Lassalle suorittaa välittömän urotyön proletariaatin hyväksi. Mutta tosiasiallisesti hän oli liian tietämätön sellaisen urotyön todellisten taloudellisten edellytysten suhteen suhtautuakseen kriittisesti itseensä! Toisaalta taas sen halpamaisen »*reaalipolitiikan*» seurauksena, jonka vuoksi Saksan porvaristo sieti vuosien 1849—1859 taantumusta ja katseli syrjästä kansan pettämistä, Saksan työläiset olivat siinä määrin »*demoralisoituja*», etteivät he voineet olla tervehtimättä moista markkinahuijarimaista pelastajaa, joka lupasi siirtää heidät yhdellä harppauksella luvattuun maahan!

Mutta palatkaamme siihen, mistä aloin puhua. Heti kun »Social-Demokrat» oli perustettu, kävi selville, että Hatzfeldtin muori haluaa vihdoinkin panna täytöntöön Lassallen »*testamentin*». Wagenerin (»*Kreuz-Zeitungista*»²⁷⁰) kautta hän piti yhteyttä Bismarckiin. Hän antoi viimeksi mainitun käytettäväksi Saksan yleisen työväenyhdistyksen²⁷¹, »*Social-Demokratin*» ym. »*Social-Demokratissa*» piti julistaa Schleswig-Holsteinin annektointia, yleensä tunnustaa Bismarckin suojelijaksi jne. Tuo mainio suunnitelma meni myttyyn siksi, että meillä oli Berliinissä ja »*Social-Demokratin*» toimituksessa Liebknecht. Vaikka minua ja Engelsiä ei miellyttänytkään lehden suunta — imarteleva Lassalle-kultti, Bismarckin aika ajoittainen liehittely jne., — niin oli kuitenkin tärkeämpää olla toistaiseksi virallisessa yhteydessä lehteen voidaksemme estää Hatzfeldtin muorin juonittelut ja työväenpuolueen lopullinen kompromettointi. Siksi näytimme *bonne mine à mauvais jeu**, vaikka yksityisesti kirjoitimme lakkaamatta »*Social-Demokratin*» toimitukselle, että heidän on käytävä Bismarckia vastaan yhtä kovaa taistelua kuin progressistejakin²⁷² vastaan. Me olimme kärsivällisiä silloinkin, kun pöyhkeä houkkio Bernhard Becker, joka oli ottanut todesta Lassallen testamentin mukaan perimänsä merkityksen, juonitteli *Kansainvälistä työväenliittoa vastaan*.

Mutta herra Schweitzerin kirjoitukset »*Social-Demokratissa*» kävivät yhä bismarckilaisemmiksi. Olin jo ennemmin kirjoittanut hänelle, että progressisteja voidaan *pelotella* »liittokysymyksessä»²⁷³, mutta että *Preussin hallitus ei milloinkaan eikä millään* suostu kokonaan kumoamaan liittoja koskevia lakeja, sillä se löisi aukon virkavaltaisuuteen, johtaisi kansalaisyhteisyyksien myöntämiseen työläisille, palkollissäännön²⁷⁴ kumoamiseen, aatelisten maaseudulla käyttämän raipparangaistuksen lopettamiseen jne. jne., mitä Bismarck ei koskaan salli ja mikä yleensä on yhteensovittamaton preussilaisen *virkavaltaisen* valtion kanssa. Lisäsin, että jos edustajakamari hylkää liittoja koskevat lait, niin hallitus kuittaa asian *fraaseilla* (esimerkiksi sellaisilla, että sosiaalinen kysymys vaatii »syvällisempiä» toimenpiteitä jne.) pitääkseen nuo lait voimassa. Ja niin tapahtui-

* — tyytyväistä naamaa huonossa pelissä. *Toim.*

kin. Mutta mitä teki herra Schweitzer? Hän kirjoitti Bismarckia puolustavan artikkelin ja käytti koko sankarillisen urhoutensa sellaisia äärettömän pieniä suureita kuin Schulzea, Faucheria ym. vastaan.

Ajattelen, että Schweitzerillä ym. on *rehelliset* tarkoitukset, mutta he ovat »*reaalipoliitikkoja*». He haluavat ottaa huomioon *vallitsevat* olot eivätkä halua luovuttaa »*reaalipoliitiikan*» *erioikeuksia* herra Miquelille ja Kumpp. (Viimeksi mainitut haluavat nähtävästi säilyttää erioikeutensa yhteistyössä Preussin hallituksen kanssa.) He tietävät, että työväenlehdistö ja työväenliike ovat Preussissa (ja siis myös muualla Saksassa) olemassa vain poliisin luvalla. Siksi he haluavat ottaa olot sellaisina kuin ne ovat, eivät tahdo ärsyttää hallitusta jne., aivan samalla tavalla kuin meidän »*tasavaltalaiset*» *reaalipoliitikkomme* »ottavat vastaan» *keisarin* Hohenzollerneista. Mutta kun minä en ole »*reaalipoliitikko*», niin katsoin välttämättömäksi ilmoittaa julkisesti yhdessä Engelsing kanssa (kohta voitte lukea tämän ilmoituksen yhdestä tai toisesta lehdestä), että kieltäydymme »*Social-Demokratin*» avustamisesta.

Siitä myös näette, miksi en tällä haavaa voi tehdä *mitään* Preussissa. Sikäläinen hallitus kieltäytyi suoranaisesti palauttamasta minulle Preussin kansalaisen oikeuksia.²⁷⁵ Minun annettaisiin harjoittaa siellä *agitaatiota* vain siinä tapauksessa, jos se tapahtuisi herra von Bismarckille otollisessa muodossa.

Sata kertaa mieluummin harjoitan agitaatiotani täällä *Kansainvälisen liiton* kautta. Siten vaikuttamme *Englannin* proletariaattiin välittömästi, ja sillä on mitä tärkein merkitys. Nykyisin keskitämme tarmomme kysymykseen yleisestä äänioikeudesta, jolla on täällä tietenkin *aivan toinen merkitys* kuin Preussissa.⁴²

Yleensä tämän Liiton menestys täällä, Pariisissa, Belgiassa, Sveitsissä ja Italiassa on *ylittänyt kaikki odotukset*. Vain Saksassa minua vastaan toimivat tietysti Lassallen seuraajat, jotka: 1. perin tyhmästi pelkäävät vaikutuksensa menettämistä; 2. tietävät, että minä vastustan avoimesti sitä, mitä saksalaiset nimittävät »*reaalipoliitikoksi*». (Se on sellaista »*reaalisuutta*», joka jättää Saksan kauaksi jälkeen kaikista sivistysmaista.)

Koska jokainen, joka lunastaa šillingillä jäsenkirjan, voi tulla liiton jäseneksi; koska ranskalaiset (ja samoin belgialaiset) ovat valinneet tämän yksilöllisen jäsenyyshämuodon, kun laki kieltää heitä liittymästä meihin »*assosiaationa*»; koska Saksassa on asia aivan samoin — päätin nyt ehdottaa Saksan eri paikkakunnilla oleville ystäväilleni, että he perustaisivat kaikkialla pieniä yhdistyksiä, yhdentekevää, kuinka suuria jäsenmäärältään, että jokainen tällaisen yhdistyksen jäsen hankkisi itselleen englantilaisen jäsenkirjan. Koska englantilainen yhdistys on *legaalinen*, tämä menetelmä ei kohtaa esteitä Ranskassakaan. Toivon hartaasti, että Tekin yhdessä Teitä lähimpänä olevien henkilöiden kanssa ottaisitte tällä tavalla yhteyden Lontooseen...

MARX — LUDWIG KUGELMANNILLE

HANNOVER

Lontoo, 9. lokakuuta* 1866

...Olin hyvin huolissani Genèven ensimmäisestä kongressista,^{20*} mutta vastoin odotustani se meni yleensä hyvin. Sen vaikutus Ranskassa, Englannissa ja Amerikassa ylitti kaikki odotukset. Minä en voinut enkä halunnut matkustaa kongressiin, mutta kirjoitin Lontoon edustajien ohjelman**. Rajoitin sen tarkoituksellisesti sellaisiin kohtiin, joiden pohjalla työläiset voivat päästä välittömästi yhteisymmärrykseen ja toimia yhdessä ja jotka antavat välitöntä virikettä ja sysäyksen luokkataistelun vaatimuksille ja työläisten järjestämiselle luokaksi. Pariisilaiserhojen pää on ahdettu täyteen tyhjämpäiväisiä proudhonilaisia fraaseja. He löpöttelevät tieteestä, mutta itse eivät tiedä mitään. He suhtautuvat yliolkaisesti jokaiseen *vallankumoukselliseen*, so. itse luokkataistelusta johtuvaan, tekoon, jokaiseen keskitettyyn yhteiskunnalliseen liikkeeseen, so. sellaiseen, jota voidaan käydä myös *poliittisin keinoin* (kuten esimerkiksi työpäivän *lainsäädännöllinen* lyhentäminen). *Vapauden* ja *antigouvernementalism*in tai kaikelle auktoriteetille vihamielisen individualismin *varjolla* nuo herrat, jotka 16 vuoden ajan ovat aivan rauhallisia sietäneet ja edelleen sietävät kaikkein häpeällisintä despotismia, julistavat asiallisesti vain proudhonilaisesti idealisoitua tavallista porvarillista taloutta! Proudhon aiheutti tavatonta vahinkoa. Alussa hänen näennäinen arvostelunsa ja se, että hän oli näennäisesti utopistien vastakohta (itse hän on pikkuporvarillinen utopisti, kun taas sellaisten miesten kuin Fourier'in ja Owenin ym. utopioissa on aavistusta uudesta maailmasta ja fantastinen kuvaus siitä), valtasivat ja lumosivat »loistavan nuorison», ylioppilaat, sitten työläiset, varsinkin pariisilaiset, jotka työskennellen ylellisyysesineiden tuotannossa ovat itsekään sitä tajuamatta hyvin persoja vanhalle rihkamalle. Nuo valistumattomat, turhamaiset, vaateliaat, suulaat ja valheellista paatosta täynnä olevat miehet olivat vähältä tarvella kaiken saavuttuaan kongressiin niin lukuisana joukkona, ettei se lainkaan vastannut heidän jäsenmääräänsä. Selostuksessa ruoskin heitä nimeämättä heitä suoraan.

Suurta tyydytystä minulle tuotti Amerikan työväen edustajakokous, joka pidettiin samaan aikaan Baltimoressa.⁴¹ Siellä oli tunnuksena järjestäytyminen taisteluun pääomaa vastaan, ja merkillistä on, että suurin osa Genèveä varten laatimistani vaatimuksista esitettiin työläisten varman vaiston ansiosta aivan samoin sielläkin.

Täkäläinen reformiliike, jonka Keskusneuvostomme herätti eloon

* Alkuperäiskappaleessa virheellisesti: »marraskuuta». *Toim.*

** Ks. tätä osaa, ss. 66—73. *Toim.*

(*quorum magna pars fui**), on nyt kasvanut valtaviin mittoihin ja käy vastustamattomaksi.⁴² Pysyttelin koko ajan kulissien takana enkä ole enää huolissani, koska asia on lähtenyt sujumaan...

Kirjoitettu saksaksi

MARX — LUDWIG KUGELMANNILLE

HANNOVER

Lontoo, 11. heinäkuuta 1868

...Mitä »Centralblattiin»²⁷⁶ tulee, niin artikkelin kirjoittaja tekee minulle mitä suurimman myönnytyksen sanoessaan, että jos yleensä arvolla jotain tarkoitetaan, niin täytyy yhtyä minun johtopäätöksiini. Tuo onneton ei näe, että vaikkei kirjassani olisi lainkaan lukua »arvosta»⁴⁷, niin esittämäni reaalisten suhteiden analyysi sisältää tiedot ja todisteet todellisista arvosuhteista. Lörpöttely arvo-käsitteen todistamisen välttämättömyydestä perustuu yksinomaan siihen, ettei olla lainkaan selvillä kyseisestä aiheesta eikä liioin tieteen metodista. Lapsikin tietää, että jokainen kansakunta kuolisi nälkään, jos se keskeyttäisi työnteon vaikkapa vain muutamaksi viikoksi, vuodesta puhumattakaan. Yhtä tunnettua on, että erilaisten tarpeiden paljoutta vastaavaa tuotteiden määrää varten tarvitaan moninainen ja paljoudeltaan tietty määrä yhteiskunnallista kokonaistyötä. On itsestään selvää, ettei *tietty* yhteiskunnallisen tuotannon *muoto* voi missään tapauksessa lakkauttaa tätä yhteiskunnallisen työn määräsuhteisen *jakautumisen välttämättömyyttä*; muuttua voi vain *sen ilmenemismuoto*. Luonnon lakeja ei yleensä voida lakkauttaa. Muuttua voi, erilaisista historiallisista ehdoista riippuen, vain niiden lakien *ilmenemismuoto*. Tuon työn suhteellisen jakautumisen ilmenemismuotona yhteiskuntatilassa, jossa yhteiskunnallisen työn yhteys on olemassa yksilöllisten työtuotteiden *yksityisenä vaihtona*, on juuri noiden tuotteiden *vaihtoarvo*.

Tieteen tehtävänä on nimenomaan osoittaa, miten arvolaki ilmenee. Jos siis haluttaisiin »selittää» kerralla kaikki ilmiöt, jotka näyttävät olevan ristiriidassa lain kanssa, pitäisi antaa tiede *ennen* tiedettä. Ricardon virhe on juuri siinä, että ensimmäisessä arvoa käsittelevässä luvussa³⁸ kaikki mahdolliset kategoriat, jotka pitää ensin johtaa, hän olettaa *annetuiksi* todistaakseen niiden olevan täysin arvolain mukaisia.

Toisaalta *teorian historia* tietysti todistaa, kuten olette aivan oikein huomauttaneet, että käsitys arvosuhteesta *on ollut aina sama*, se on ollut vain selvempi tai hämäämpi, enemmän harhakuvitelmiin kietoma tai tieteellisesti varmempi. Koska ajatteluprosessikin joh-

* — minunkaan osuuteni ei siinä ole vähäinen (*Vergilius*. »Aeneis», toinen kirja). *Toim.*

tuu tietyistä suhteista, koska se on *luonnonprosessi*, niin todella ta-
jullinen ajattelu voi olla vain samaa ja eroaa vain kypsyydeltään,
kehittyneisyydeltään, siis myös ajatteluelimen kehittyneisyyden puo-
lesta. Kaikki muu on pötyä.

Vulgaarilla taloustieteilijällä ei ole vähäisintäkään käsitystä
siitä, että todelliset, jokapäiväiset vaihtosuhteet ja arvosuuret *eivät*
voi olla *välittömästi identtisiä*. Porvarillisen yhteiskunnan koko
olemuksena on juuri se, että siinä ei ole olemassa a priori mitään
tietoista yhteiskunnallisen tuotannon sääntelyä. Järkevä ja luon-
nollisesti välttämätön ilmenee vain sokeasti toimivana keskiarvona.
Mutta vulgaari taloustieteilijä luulee tekevänsä suuren keksinnön,
kun hän sen sijaan, että paljastaisi esineiden sisäisen yhteyden, väit-
tää tärkeän näköisenä, että ilmiössä esineet näyttävät toisenlaisilta.
Itse asiassa hän pöyhkeilee sillä, että pitää kiinni näennäisyydestä
ja luulee sitä lopulliseksi. Mutta mitä varten silloin yleensä tarvi-
taan tiedettä?

Mutta tämän takana piilee vielä muutakin. Kun on käsitetty
asioiden yhteys, luhistuu koko teoreettinen usko vallitsevan järjes-
tyksen pysyvään välttämättömyyteen, luhistuu jo ennen kuin se
hajoaa käytännössä. Siis tässä jo hallitsevien luokkien ehdoton etu
vaatii mielettömän sekasotkun ikuistamista. Ja mistäpä muusta
maksettaisiin löpötteleville sykofanteille, jotka lyövät valttia tie-
teessä ainoastaan sillä, että kansantaloustieteessä yleensä on ajat-
teleminen kiellettyä?

Mutta satis superque*. Tämä osoittaa joka tapauksessa, miten
kovin nuo porvariston papit ovat rappeutuneet: työläiset ja jopa
tehtailijat ja kauppiaatkin ovat ymmärtäneet kirjani** ja saaneet
siitä selvän, mutta nämä »*kirjanoppineet*» (!) valittavat, että asetan
heidän ymmärrykselleen kohtuuttomia vaatimuksia...

Kirjottettu saksaksi

MARX — LUDWIG KUGELMANNILLE

HANNOVER

Lontoo, 12. huhtikuuta 1871

...Eilen saimme vähemmän lohduttavan tiedon, että Lafargue
(ei Laura) on nykyisin Pariisissa.

Jos katsahdat teokseni »Brumairekuun kahdeksastoista»*** viimeis-
tä lukua, niin näet, että julistan Ranskan vallankumouksen seuraavaksi
ponnistukseksi: virkavaltais-sotilaallista koneistoa ei saa siir-
tää käsistä toisiin, kuten tähän saakka on tehty, vaan se pitää *murskata*.

* — riittää, liikaakin. *Toim.*

** *K. Marx*. Pääoma. *Toim.*

*** Ks. tätä julkaisua, 1. osa, ss. 429—441. *Toim.*

ja nimenomaan se on jokaisen todella kansanvallankumouksen ennakkoehto mannermaalla. Juuri sellainen onkin sankarillisten pariisilaisten toveriemme yritys. Millaista joustavuutta, millaista historiallista aloitteellisuutta, millaista uhrautuvaisuutta nuo pariisilaiset osoittavatkaan! Sen kuusikuukautisen nälän ja hävityksen jälkeen, jonka aiheuttajana on ollut paljon suuremmissa määrin sisäisen kavallus kuin ulkoinen vihollinen, he nousevat kapinaan preussilaisten pistinten edessä aivan kuin sotaa Ranskan ja Saksan välillä ei olisikaan, aivan kuin vihollinen ei olisikaan vielä Pariisin porteilla! Historiassa ei ole vielä esimerkkiä tuollaisesta sankaruudesta! Jos heidät voitetaan, niin syynä siihen ei ole mikään muu kuin heidän »jalomielisyytensä». Olisi pitänyt lähteä heti Versaillesiin, kun Vinoy ja hänen jälkeensä myös Pariisin kansalliskaartin taantumuksellinen osa oli paennut Pariisista. Tilaisuus jätettiin käyttämättä omantunnontarkkuuden vuoksi. Ei haluttu aloittaa kansalais-sotaa, aivan kuin epäsikiherviö Thiers ei olisi jo aloittanut sitä yrittäessään aseistariisua Pariisiin! Toinen virhe: Keskuskomitea luopui liian aikaisin valtuuksistaan jättääkseen paikkansa Kommuunille. Taaskin turhantarkan »rehellisuuden» vuoksi! Olipa miten tahansa, nykyinen Pariisin kapina — siinäkin tapauksessa, että vanhan yhteiskunnan sudet, siat ja halpamaiset hurtat tukahduttavat sen — on puolueemme mainehikkain uroteko kesäkuun kapinan aikojen jälkeen. Vertailtakoon näihin taivaita rynnäköimään valmiisiin pariisilaisiin saksalais-preussilaisen pyhän Rooman valtakunnan renkejä ja tuon valtakunnan vedenpaisumuksen aikaisia naamiaisaisia, joista haiskahtaa kasarmilta, kirkolta, junkkerihengeltä ja kaikkein eniten filisterimäisyydeltä.

Asiasta toiseen. Louis Bonaparten kassasta välittömästi annettuja avustuksia koskevien asiakirjojen *virallisessa julkaisussa* on mainittu, että *Vogt* on saanut vuoden 1859 elokuussa 40 000 frangia! Tiedotin tästä Liebknechtille, jotta sitä voitaisiin käyttää hyväksi vastaisuudessa.

Voit lähettää minulle Haxthausenia,²⁷⁷ sillä viime aikoina olen saanut ehjinä erilaisia kirjasia ym. jopa Pietaristakin enkä vain Saksasta.

Kiitokset erilaisten sanomalehtien lähettämisestä (pyydän lähettämään niitä enemmän, sillä aion kirjoittaa jotain Saksasta, valtiopäivistä ym.).

Kirjoitettu saksaksi

MARX — LUDWIG KUGELMANNILLE

HANNOVER

[Lontoo] 17. huhtikuuta 1871

Kirjeesi sain. Nykyisin minulla on kädet täynnä työtä. Siksi kirjoitan vain muutaman sanan. Minulle on aivan käsittämätöntä, kuinka voit verrata pikkuporvarillisia vuoden 1849 kesäkuun 13.

päivän tapaisia mielenosoituksia²⁷⁸ ym. taisteluun, jota nykyisin käydään Pariisissa.

Maa maailmanhistoriaa olisi tietysti hyvin helppo luoda, jos taisteluun ryhdyttäisiin vain ehdolla, että on olemassa ehdottoman otolliset mahdollisuudet. Toisaalta historia olisi luonteeltaan hyvin mystillistä, jos »sattumilla» ei olisi mitään osuutta. Nuo sattumat kuuluvat itse tietysti elimellisenä osana kehityksen yleiseen kulkuun ja tulevat saatetuiksi tasapainoon muilla sattumilla. Mutta nopeistuminen ja hidastuminen riippuvat suuresti noista »sattumista», joiden joukossa esiintyy sellainenkin »sattuma» kuin niiden henkilöiden luonne, jotka ovat alusta liikkeen johdossa.

Ratkaisevaa epäotollista »sattumaa» ei tällä kertaa pidä missään tapauksessa etsiä Ranskan yhteiskunnan yleisistä oloista, vaan siitä, että preussilaiset ovat Ranskassa, aivan Pariisiin edustalla. Pariisilaiset tiesivät sen vallan hyvin. Sen tiesivät myös versaillesilaiset porvarilurjukset. Juuri sen vuoksi he asettivatkin pariisilaisille vaihtoehdon: joko otettava vastaan taisteluhaaste tahi antauduttava taistelutta. Työväenluokan demoralisaatio viimeksi mainitussa tapauksessa olisi ollut paljon suurempi onnettomuus kuin miten monen »johtajan» tuhoutuminen hyvänsä. Työväenluokan taistelu kapitalistiluokkaa ja sen valtiota vastaan on astunut Pariisin Kommuunin ansiosta uuteen vaiheeseen. Päättykönpä asia tällä kertaa välittömästi miten hyvänsä, uusi maailmanhistoriallisen merkityksen omaava lähtökohta on kuitenkin valloitettu.

Kirjoitettu saksaksi

MARX — FRIEDRICH BOLTELLE

NEW YORK

[Lontoo] 23. marraskuuta 1871

...*Internationaali* perustettiin, jotta olisi voitu korvata sosialistiset ja puolisosialistiset lahkot työväenluokan todellisella taistelu-järjestöllä. Alkuperäiset säännöt ja Perustamismanifesti* viittaavat heti siihen. Toisaalta *Internationaali* ei olisi voinut lujittua, ellei historian kulku olisi jo murskannut lahkolaisuutta. Sosialistisen lahkolaisuuden kehitys ja todellisen työväenliikkeen kehitys ovat aina kääntäen verrannollisia keskenään. Lahkot ovat puolustettavissa (historiallisesti) siihen saakka, kunnes työväenluokka ei ole vielä kypsynyt itsenäistä historiallista liikettä varten. Heti kun se saavuttaa sellaisen kypsyyden, kaikki lahkot muuttuvat asiallisesti taantumuksellisiksi. *Internationaalin* historiassa on muuten toistunut se sama, mikä ilmenee historiassa kaikkialla. Vanhentunut

* Ks. tätä osaa, ss. 5—12. *Toim.*

pyrkii palautumaan ja lujittamaan asemiaan vastasyntyneiden uusien muotojen puitteissa.

Internationaalin historia on samoin ollut *Pääneuvoston herkeämättöntä taistelua* lahkokuntia ja harrastelijamaisia kokeiluja vastaan. Ne ovat pyrkineet saamaan jalansijaa itse Internationaalin sisällä työväenluokan todellista liikettä vastaan. Tuota taistelua käytiin *kongresseissa* ja vielä enemmän Pääneuvoston ja eri jaostojen välisissä salaisissa neuvotteluissa.

Kun proudhonilaiset (mutuelistit²⁷⁹) olivat Pariisissa Liiton perustajien joukossa, niin oli luonnollista, että ensimmäisinä vuosina he olivat Pariisissa liikkeen johdossa. Myöhemmin siellä tietysti muodostui heidän vastapainokseen kollektivistisia, positivistisia ja muita ryhmiä.

Saksassa oli lassallelaisten klikki. Olin itse kahden vuoden ajan kirjeenvaihdossa kuulun Schweitzerin kanssa ja todistin hänelle kumoamattomasti, että lassallelainen järjestö on yksinkertaisesti lahkolaisjärjestö ja sellaisena vihamielinen *todellisen* työväenliikkeen organisaatiolle, johon Internationaali pyrkii. Mutta hänellä oli omat »perusteensa» olla sitä ymmärtämättä.

Vuoden 1868 lopulla *Internationaaliin* liittyi venäläinen Bakunin tarkoituksenaan luoda sen sisälle *toinen, hänen johtonsa alainen, »Sosialistisen demokratian allianssi»* niminen *Internationaali*. Bakunin, mies, jolla ei ollut ensinkään teoreettisia tietoja, piti oikeutenaan edustaa tässä erikoisessa järjestössä Internationaalin *tieteellistä* propagandaa ja tahtoi tehdä sen tämän toisen, *Internationaalin sisällä olevan, Internationaalin* erikoisalaksi.

Hänen ohjelmanaan oli kaikkialta pinnallisesti irralleen kiskaitun sekoitus — *luokkien yhdenvertaisuus* (!), *perintöoikeuden kumoaminen* yhteiskunnallisen liikkeen *lähtökohtana* (saintsimonilaista pötyä), *ateismi*, joka tuli säätää Internationaalin jäsenille *dogmina*, jne. ja tärkeimpänä dogmina (*proudhonilaisittain*) *oli pidättyminen poliittiseen liikkeeseen osallistumisesta*.

Tuo lastensatu sai myötämielisen vastaanoton (ja tietyyssä määrin saa osakseen kannatusta vielä nykyisinkin) Italiassa ja Espanjassa, joissa työväenliikkeen reaaliset edellytykset ovat vielä vähän kehittyneitä, ja myös eräiden turhamaisten, kunnianhimoisten ja tehjien doktriinäärien keskuudessa romaanisissa Sveitsissä ja Belgiassa. Herra Bakuninille hänen doktriininsa (Proudhonilta, Saint-Simonilta ym. otetuista palasista muodostettu sekasotku) oli ja on toisarvoinen seikka, vain hänen persoonansa ylistämisen keino. Ja joskin hän teoreettisessa suhteessa on nolla, niin juonittelijana hän on oikeassa elementissään.

Pääneuvosto joutui vuosikautia käymään taistelua tuota salaliittoa vastaan (joka tietyyssä määrin sai kannatusta ranskalaisilta proudhonilaisilta, erittäinkin *Etelä-Ranskassa*). Lopulta Pääneuvosto antoi konferenssin päätöslauselmilla — 1, 2 ja 3, IX, XVI ja XVII — kauan valmistellun iskun.²⁸⁰

On itsestään selvää, että Pääneuvosto ei ryhdy tukemaan Amerikassa sitä, mitä vastaan se taistelee Euroopassa. Päätöslauselmat 1, 2, 3 ja IX antavat nyt New Yorkin komitealle laillisen aseensa, jotta se voi tehdä lopun kaikkinaisesta lahkolaisuudesta ja harrastelijaryhmistä ja tarpeen vaatiessa erottaa ne...

Työväenluokan poliittisen liikkeen lopullisena päämääränä on tietenkin poliittisen vallan valtaaminen tälle luokalle, mutta sitä varten on tietysti tarpeen työväenluokan ennakkojärjestyminen, joka on saavuttanut tietyn kehitysasteen ja joka kasvaa työväenluokan taloudellisesta taistelusta.

Mutta toisaalta taas kaikkinaisen liike, jossa työväenluokka esiintyy hallitsevia luokkia vastaan *luokkana* ja pyrkii voittamaan ne painostamalla ulkoa käsin, on poliittista liikettä. Niinpä esimerkiksi yritys pakottaa lakoilla ym. yksityiset kapitalistit jollain tehtaalla tai jopa jollain tuotantoalallakin lyhentämään työaikaa on pelkkää taloudellista liikettä; sitä vastoin liike, jonka tarkoituksena on pakottaa säätämään *laki* 8-tuntisesta työpäivästä jne., on *poliittista* liikettä. Ja näin muodoin työläisten hajanaisista taloudellisista liikehtimisistä kasvaa kaikkialla *poliittinen* liike, so. *luokan* liike, luokan, joka pyrkii ajamaan etunsa läpi yleisessä muodossa, so. sellaisessa muodossa, joka on velvoittava koko yhteiskunnalle. Joskin nuo liikkeet edellyttävät tiettyä ennakkojärjestymistä, niin toisaalta ne ovat yhtä suuressa määrin myös tuon järjestymisen edistämisen keino.

Siellä, missä työväenluokka ei ole vielä riittävästi kehittänyt järjestöään voidakseen aloittaa ratkaisevan hyökkäyksen kollektiivista valtaa, so. hallitsevien luokkien poliittista valtaa vastaan, siellä työväenluokkaa on joka tapauksessa valmistettava tähän hyökkäykseen harjoittamalla vakinaisesti agitaatiota tuota valtaa vastaan ja asennoitumalla vihamielisesti valtaapitävien luokkien politiikan suhteen. Päinvastaisessa tapauksessa työväenluokka pysyy niiden leikkikaluna, kuten syyskuun vallankumous Ranskassa²⁶¹ osoitti ja kuten osoittaa tietyissä määrin se peli, jota herra Gladstone ja Kump. ovat onnistuneet pelaamaan tähän asti Englannissa.

Kirjottettu saksaksi

ENGELS — THEODOR CUNOLLE

MILANO

Lontoo, 24. tammikuuta 1872

...Bakunin, joka vuoteen 1868 asti oli juonitellut Internationaalista vastaan, liittyi sitten siihen kärsittyään tappion Bernin rauhan-kongressissa²⁰⁶ ja alkoi heti järjestää *Internationaalin sisällä* salaliittoja Pääneuvostoa vastaan. Bakuninilla on omalaatuinen teoria, se on proudhonismin ja kommunismin sekoitusta, ja oleellisinta

siinä on se, että pääpahana, mikä pitää hävittää, hänen mielestään ei ole pääoma eikä siis myöskään kapitalistien ja palkkatyöläisten välinen luokkavastakohtaisuus, joka on syntynyt yhteiskunnallisen kehityksen tuloksena, vaan *valtio*. Samaan aikaan kun sosialidemokraattiset työläisjoukot suurimmalta osaltaan ovat samaa mieltä kanssamme siitä, että valtiovalta ei ole mitään muuta kuin organisaatio, jonka valtaapitävät luokat — maanomistajat ja kapitalistit — ovat luoneet itselleen yhteiskunnallisten erioikeuksiensa puolustamiseksi, Bakunin väittää, että pääoman on luonut *valtio*, että kapitalisti omistaa pääomansa *vain valtion armosta*. Koska siis valtio on pääpaha, niin on ennen kaikkea hävitettävä valtio, ja silloin pääoma lentää itsestään hornan tuuttiin. Me taas sanomme päinvastoin: hävittääkää pääoma — harvojen suorittama kaikkien tuotantovälineiden anastaminen — niin silloin luhistuu itsestään myös valtio. Ero on oleellinen: valtion lakkauttaminen ilman edelläkävypää yhteiskunnallista kumousta on järjettömyys; mutta pääoman hävittäminen — se *juuri onkin* yhteiskunnallinen kumous ja siihen sisältyy koko tuotantotavan uudistaminen. Mutta koska Bakuninin mielestä valtio on pääpaha, niin ei saa tehdä mitään, mikä voisi pitää pystyssä valtiota, olkoon se sitten tasavalta, monarkia tai mikä muu valtio hyvänsä. Siitä — *täydellinen pidättyminen kaikesta politiikasta*. Poliittinen teko, varsinkin vaaleihin osallistuminen, on periaatteen pettämistä. Pitää harjoittaa propagandaa, mustata valtiota, järjestäytyä, ja kun vihdoin on saatu omalle puolelle *kaikki* työläiset, siis enemmistö, silloin loppujen lopuksi hävitetään kaikki valtionlaitokset, lakkautetaan valtio ja sen paikalle tulee Internationaalinen organisaatio. Tämän suurenmoisen teon nimi, jolla laskeetaan pohja tuhatvuotiselle valtakunnalle, on *sosiaalinen likvidointi*.

Kaikki tuo kuulostaa tavattoman radikaaliselta ja niin yksinkertaiselta, että sen voi oppia ulkoa viidessä minuutissa — juuri sen vuoksi tuo bakuninilainen teoria sai nopeasti kannatusta Italiassa ja Espanjassa nuorten asianajajien, tohtorien ja muiden doktrinäärien keskuudessa. Mutta työläisjoukot eivät usko koskaan sitä, etteivät heidän oman maansa yhteiskunnalliset asiat ole samalla myös heidän omia asioitaan, he ovat luonnostaan *poliittisesti aktiivisia* ja loppujen lopuksi he kääntävät selkensä jokaiselle, joka kehoittaa heitä luopumaan politiikasta. Kun työläisiä neuvotaan pidättymään politiikasta missä tahansa tilanteissa, niin siten heitä ajetaan pappien tai porvarillisten tasavaltalaisten syliin.

Koska Internationaali Bakuninin mielestä ei ole luotu poliittista taistelua varten, vaan sitä varten, että se sosiaalisen likvidoinnin yhteydessä ottaisi heti vanhan valtio-organisaation paikan, sen on lähenneltävä mahdollisimman suuresti bakuninilaista tulevaisuuden yhteiskunnan ihannetta. Siitä yhteiskunnasta puuttuu ennen kaikkea kaikkalainen *auktoriteetti*, koska auktoriteetti — valtio — on ehdoton paha. (Millä tavalla nuo herrat aikovat saada toimimaan tehtaat ja rautatielaitoksen, ohjata laivaa ilman yhtenäistahtoa,

joka päättää ylimmässä instanssissa, ilman yhtenäisjohtoa, sitä he eivät meille tietenkään sano.) Tulee loppu myös vähemmistön alistumisesta enemmistön valtaan. Jokainen yksilö, jokainen yhteisö on autonominen, mutta miten yhteisö, vaikkei siinä olisi kuin kaksi ihmistä, voisi olla mahdollinen, ellei kumpikin heistä luopuisi josain suhteessa autonomiastaan — siitäkkin Bakunin on vaiti.

Niinpä Internationaalikin on rakennettava siihen tapaan. Jokainen jaosto on autonominen ja jokainen yksilö on autonominen sen sisällä. Hiiteen *Baselin päätökset*²⁸², jotka antavat Pääneuvostolle turmiollisen ja sitä itseään demoralisoivan auktoriteetin! Tuo auktoriteetti pitää hävittää, vaikka se olisikin annettu sille *vapaaehtoisesti* — nimenomaan *siksi*, että se on auktoriteettia!

Sellaisia ovat lyhyesti tuon petkutuksen pääkohdat. Mutta keitä ovat nuo Baselin päätösten tekijät? *Itse herra Bakunin* ja kumppanit!

Kun nuo herrat Baselin kongressissa huomasivat, että he eivät voi toteuttaa suunnitelmaansa — siirtää Pääneuvostoa Genèveen, ts. ottaa sitä omiin käsiinsä — he alkoivat toimia toisella tavalla. He perustivat Sosialistisen demokratian allianssin, kansainvälisen yhdistyksen suuren Internationaalin *sisälle* sillä tekosyyllä, jonka Te voitte nykyisin nähdä jälleen bakuninilaisessa italialaisessa lehdistössä, esimerkiksi »Proletario» ja »Gazzettino Rosa»²⁸³ lehdissä: kiihkeitä latinalaisia rotuja varten tarvitaan selvempää ohjelmaa kuin kylmiä ja hitaita pohjoismaalaisia varten. Tämä viheliäinen suunnitelma epäonnistui Pääneuvoston vastarinnan ansiosta, sillä Pääneuvosto ei tietenkään voinut sallia minkään erillisen *kansainvälisen* järjestön olemassaoloa Internationaalin *sisällä*. Sittemmin tuo sama suunnitelma on ilmaantunut jälleen eri muodoissa Bakuninin ja hänen kannattajiensa pyrkiessä vaihtamaan Internationaalin ohjelman Bakuninin ohjelmaan; toisaalta taas taantumus Jules Favre'ista ja Bismarckista Mazziniin saakka on aina karannut nimenomaan bakuninilaisen tyhjän ja pöyhkeän fraseologian kimppuun, kun on ollut kysymys hyökkäyksistä Internationaalii vastaan. Sen vuoksi kävi välttämättömäksi julkaista Mazzinia ja Bakuninia vastaan joulukuun 5. päivän julkilausuma, joka painettiin myös »Gazzettino Rosassa».

Bakuninilaisten ydinryhmänä on muutama tusina juralaista, joiden mukana kulkee yleensä tuskin 200 työläistä; etujoukkona Italiassa ovat nuoret asianajajat, tohtorit ja lehtimiehet, jotka nykyisin esiintyvät kaikkialla Italian työläisten edustajina; erinäisiä heidän tapaisiaan henkilöitä on Barcelonassa ja Madridissa ja yksilöitä siellä täällä Lyonissa ja Brysselissä, heidän joukossaan ei ole miltei lainkaan työläisiä; täällä* on yksi ainoa sellainen, Robin. — Konferenssi, joka kutsuttiin koolle välttämättömyyden pakosta, kun ei voitu kutsua koolle kongressia, oli heille tekosyyinä, ja kun Sveitsissä suurin osa siellä asuvista ranskalaisista emigranteista siirtyi heidän

* — Lontoossa. *Toim.*

puolelleen — syystä, että he (proudhonilaiset) löysivät heiltä paljon yhteistä, ja myös henkilökohtaisista vaikuttimista — niin he alkoi-
vatkin kampanjan. Internationaalissa voidaan tietysti löytää kaik-
kiällä tyytymätön vähemmistö ja tunnustamattomia neroja — niiden
varaan laskelmia oli tehtykin eikä aiheettomasti. Nykyisin heidän
sotavoimansa ovat seuraavanlaiset:

1. Bakunin itse — tämän ryhmän Napoleon.

2. 20 juralaista ja 40—50 ranskalaisen jaoston jäsentä (Genè-
vessä asuvat emigrantit).

3. Brysselissä Hins, »Libertén»²⁸⁴ toimittaja, joka *ei* kuitenkaan
esiinny *avoimesti* heidän puolesta.

4. Täällä — vuoden 1871 ranskalaisen jaoston²⁸⁵ rippeet, jota
me emme ole milloinkaan tunnustaneet ja joka on jo jakaantunut
kolmeen keskenään riitelevään osaan; edelleen noin 20 saksalaisesta
jaostosta ulosheitettyä (koska he ehdottivat *joukkoeroamista Interna-
tionaalista*) herra von Schweitzerin tyyppistä lassallelaista, jotka
äärimmäisen sentralismin ja lujan järjestön puolustajina ovat häm-
mästyttävän sopivia anarkistien ja autonomistien liittolaisiksi.

5. Espanjassa on muutamia Bakuninin henkilökohtaisia ystäviä
ja kannattajia, joilla on ollut ainakin teoreettisesti suuri vaikutus
työläisiin, erittäinkin Barcelonassa. Mutta toisaalta espanjalaiset
kiinnittävät suurta huomiota järjestöön, ja sen puuttuminen toisilla
pistää heidän silmänsä. Voiko Bakunin odottaa saavansa siellä
menestystä, se selviää vasta Espanjan kongressissa huhtikuussa,
mutta kun työläiset tulevat olemaan siinä enemmistönä, en ole sen
suhteen levoton.

6. Ja lopuksi Italiassa Torinon, Bolognan ja Girgentin jaostot,
sikäli kuin tiedän, kannattivat kongressin koollekutsumista *ennen
määräaikaa*. Bakuninilainen lehdistö väittää, että heihin on yhtynyt
20 italialaista jaostoa, minulle ne ovat tuntemattomia. Joka tapauk-
sessa johto on miltei kaikkialla Bakuninin ystävien ja kannattajien
käsissä ja he pitävät kovaa meteliä; mutta luultavasti asiaa tark-
kemmin tutkittaessa selviää, että heidän puolellaan on vähän vä-
keä, sillä loppujen lopuksi italialaisten työläisten suuret joukot ovat
aina tähän saakka olleet mazzinilaisia ja pysyvät sellaisina niin
kauan kuin Internationaali tullaan siellä samastamaan politiikas-
ta pidättymisen kanssa.

Mutta joka tapauksessa Italiassa ovat asiat niin, että bakunini-
laiset ovat siellä toistaiseksi Internationaalissa tilanteen herroja.
Pääneuvosto ei edes aio valittaa sen johdosta; italialaisilla on oikeus
tehdä tyhmyyksiä kuinka paljon hyvänsä, ja Pääneuvosto tulee vas-
tustamaan vain käymällä rauhanomaisia väittelyjä. Heillä on myös
oikeus kannattaa juralaisten hengessä pidettävän kongressin koolle-
kutsumista, vaikka onkin hyvin kummallista, että jaostot, jotka
ovat vasta äskettäin yhtyneet Internationaaliin eivätkä ole vielä
selvillä mistään, asettuvat heti kannattamaan tiettyä puolta tällai-
sessa kysymyksessä ja varsinkin kuulematta ensin *kumpaakin* puolta

Olen jo ilmaissut torinolaisille suoraan mielipiteeni siitä ja teen samoin myös muiden samalle kannalle asettuneiden jaostojen suhteen. Sillä jokainen tuollainen ilmoitus yhtymisestä kiertokirjeen²⁸⁶ vaatimuksiin on niiden väorien syytösten ja parjausten välillistä hyväksymistä, joita siinä on esitetty Pääneuvostoa vastaan, joka muuten julkaisee lähiaikoina oman kiertokirjeensä* tästä kysymyksestä. Jos Te voitte *sen ilmaantumiseen saakka* pidättää milanolaisia antamasta samanlaista ilmoitusta, niin se vastaa toivomuksiamme.

Koomillisinta tässä on se, että ne samat torinolaiset, jotka asettuivat juralaisten kannalle ja syyttävät siis meitä tässä kysymyksessä autoritaarisuudesta, vaativat nyt yhtäkkiä Pääneuvostolta, että se esiintyisi painavasti heidän kanssaan kilpailevaa torinolaista Työväenfederaatiota vastaan ja lisäksi siten kuin se ei ole vielä milloinkaan tehnyt, nimittäin että se erottaisi Beghëllin »Ficcanasosta»²⁸⁷, joka ei edes kuulu Internationaaliin, jne. Ja kaikki tuo pitäisi tehdä ennen kuin olemme edes kuulleet Työväenfederaatiota, ennen kuin olemme kuulleet, mitä se sanoo tästä asiasta!

Viime maanantaina** lähetin Teille »Révolution Socialen»²¹⁹, jossa on painettu juralainen kiertokirje, yhden geneveläisen »Égalité»¹¹⁰ numeron (valitettavasti minulla ei ole enää ainoatakaan lehden numeroa, jossa on Genève'n federaatiokomitean vastaus²⁸⁸; tämä komitea edustaa kaksikymmentä kertaa suurempaa työläisjoukkoa kuin juralaiset) ja yhden »Volksstaat»⁵² numeron, josta näette, mitä Saksassa ajatellaan tästä jutusta. Saksin maakunnan edustajakokous — 120 edustajaa 60 paikkakunnalta — asettui *yksimielisesti* Pääneuvoston puolelle.²⁸⁹ Belgian kongressi (25.—26. joulukuuta) vaatii sääntöjen tarkistamista, mutta vasta *sääntömääräisessä* kongressissa (syyskuussa).²⁹⁰ Ranskasta saamme joka päivä hyväksymislausuntoja. On itsestään selvää, että täällä Englannissa nuo vehkeilyt eivät tapaa otollista maaperää. Ja Pääneuvosto ei tietenkään kutsu koolle ylimääräistä kongressia muutamien juonittelevien ja mahtailevien henkilöiden mieliksi. Niin kauan kuin nuo herrat pysyttelevät laillisella pohjalla, Pääneuvosto suo heille mielellään toimintavapauden — tuo varsin kirjaviiden ainesten kokoomus hajoaa pian itsestään; mutta heti kun he tekevät jotain sellaista, mikä on ristiriidassa sääntöjen tai kongressien päätösten kanssa, Pääneuvosto täyttää velvollisuutensa.

Kun muistaa, minkälaisella hetkellä — juuri silloin, kun Internationaali on kaikkialla otettu erittäin ankaran ajolahdin kohteeksi — tuo väki aloittaa salaliittoilunsa, niin ei voi mitenkään päästä irti ajatuksesta, että kansainvälisen poliisin herrat ovat sotkeutuneet tuohon asiaan. Ja niin se todella onkin. Béziers'ssa Genève'n baku-ninilaisten kirjeenvaihtajana on poliisilaitoksen ylikomissaari***.

* Ks. tätä osaa, ss. 223—259. *Toim.*

** — 22. tammikuuta. *Toim.*

*** — Bousquet. *Toim.*

Kaksi huomattavaa bakuninilaista, Albert Richard Lyonista ja Leblanc, olivat täällä ja sanoivat eräälle työläiselle, lyonilaiselle Schollielle, jonka puoleen he kääntyivät, että ainoa keino kukistaa Thiers on palauttaa valtaistuimelle Bonaparte ja siksi he matkustelevat *bonapartelaisten varoilla* harjoittaakseen emigranttien keskuudessa *propagandaa bonapartelaisen restauraation hyväksi!* Tästä näkyy, mitä nuo herrat sanovat politiikasta pidättymiseksi! Berliinissä Bismarckin rahoittama »Neuer Social-Demokrat»²²⁸ laulaa samaa laulua. Missä määrin tuohon juttuun on sekaantunut Venäjän poliisi, sen kysymyksen jätän toistaiseksi avoimeksi, mutta Bakunin oli sotkeutunut pahasti Netšajevin juttuun (hän tosin kieltää sen, mutta meillä on täällä alkuperäisiä venäläisiä selostuksia, ja kun Marx ja minä ymmärrämme venäjää, hän ei voi pettää meitä).²⁰⁸ Netšajev on joko venäläinen provokaattoriagentti tai ainakin toimi kuin agentti; sitä paitsi Bakuninin venäläisten ystävien keskuudessa on kaikenlaisia epäilyttäviä henkilöitä.

Olen erittäin pahoillani, kun menetitte toimenne, kirjoitin Teille varta vasten, että karttaisitte kaikkea, mikä voi siihen johtaa. Teidän oleskelunne Milanossa on Internationaalille paljon tärkeämpää kuin se vähäinen vaikutus, mikä voidaan saada aikaan julkisella esiintymisellä: toimimalla salaisesti voidaan myöskin tehdä paljon jne. Jos voin auttaa Teitä käännöstyöasioissa, niin teen sen hyvin mielelläni. Sanokaa vain, *mistä* kielistä ja *mille* kielille voitte kääntää ja *miten* voin olla Teille avuksi.

Poliisikoirat kaappasivat siis minunkin valokuvani. Lähetän Teille toisen ja pyydän lähettämään minulle kaksi Teidän valokuvaanne: toinen sitä varten, että saisin neiti Marxin luovuttamaan yhden isänsä valokuvista Teille (vain hänellä on vielä muutamia hyviä).

Vielä kerran pyydän Teitä olemaan varovainen *kaikkien* Bakuninin kanssa yhteydessä olevien henkilöiden suhteen. Kaikille lahkoille on erikoista se, että niiden jäsenet pitävät lujasti kiinni toisistaan ja juonittelevat. *Jokainen tiedotuksenne* — siitä voitte olla varma — saatetaan heti Bakuninin tietoon. Eräänä hänen periaatteellisena vakaumuksenaan on, että sanansa pitäminen ja muut sen tapaiset asiat eivät ole mitään muuta kuin porvarillisia ennakkoluuloja, joita todellisen vallankumouksellisen on asian eduksi aina hyljeksittävä. Venäjällä hän puhuu siitä avoimesti, Länsi-Euroopassa se on salainen oppi.

Kirjoittakaa minulle *mahdollisimman pian*. Jos meidän onnistuisi aikaansaada se, ettei Milanon jaosto osallistuisi italialaisten jaostojen yhteiseen kuuroon, niin se olisi erittäin hyvä...

Kirjoitettu saksaksi

ENGELS — AUGUST BEBELILLE

HUBERTUSBURG

Lontoo, 20. kesäkuuta 1873

Vastaan ensiksi Teidän kirjeeseenne, sillä Liebknechtin kirje on vielä Marxilla eikä hän voi nyt ryhtyä sitä etsimään.

Ei se ollut Hepner, vaan komitean allekirjoittama Yorckin kirje Hepnerille, mikä sai meidät täällä pelkäämään, että puoluejohto — joka onnettomuudeksi on läpeensä lassallelainen — käyttää hyväksi Teidän vankeuttanne muuttaakseen »Volksstaatin»⁵² joksikin »rehelisen» »Neuer Social-Demokratin»²²⁸ tapaiseksi. Yorck tunnusti suoraan noiden suunnitelmien olemassaolon, ja kun komitea otti itselleen oikeuden nimittää ja erottaa toimittajia, niin vaara oli epäilemättä riittävän suuri. Edessä ollut Hepnerin karkotus lujitti noita suunnitelmia vieläkin enemmän. Tällaisessa tilanteessa meidän piti tietää aivan tarkalleen, miten asia oli; siitä johtui tämä kirjeenvaihto...

Mitä tulee puolueen suhtautumiseen lassallelaisuuteen, niin Te tietysti voisitte päättää parhaiten, mitä taktiikkaa eri tapauksissa on käytettävä. Mutta tulee ottaa huomioon myös seuraava. Kun joutuu, kuten Te, jossain määrin kilpailemaan Saksan yleisen työväenyhdistyksen²⁷¹ kanssa, voi helposti käydä niin, että kiinnittää liiaksi huomiota kilpailijaan ja tottuu kaikissa asioissa ajattelemaan ennen kaikkea sitä. Mutta Saksan yleinen työväenyhdistyshän ja Sosialidemokraattinen työväenpuolue ovat yhä vieläkin vain mitättömänä vähemmistönä Saksan työväenluokassa. Meidän monivuotisen kokemuksen vahvistaman mielipiteemme mukaan taas oikeaa taktiikkaa propagandassa ei ole se, että vastustajalta voitetaan milloin siellä, milloin täällä yksilöitä tai järjestön jäsenryhmiä, vaan se, että vaikutetaan laajoihin, järjestöön kuulumattomiin joukkoihin. Yksi veres mies, jonka olemme itse nostaneet koskemattomasta maaperästä, on arvokkaampi kuin kymmenen lassallelaista loikkaria, jotka aina tuovat mukanaan puolueeseen virheellisten katsomustensa aineksia. Kun voitaisiin saada vain joukot ilman niiden *paikallisia johtajia*, niin se menisi vielä mukiin. Mutta valitettavasti joudutaan aina ottamaan kaupanpäällisiksi kosolti tuollaisia johtajia, joita sitovat heidän aikaisemmat julkiset esiintymisensä, elleivät aikaisemmat katsomuksensakin, ja jotka haluavat hinnalla millä hyvänsä näyttää, etteivät he ole luopuneet periaatteistaan, vaan että päinvastoin juuri Sosialidemokraattinen työväenpuolue saarnaa *todellista* lassallelaisuutta. Juuri sellainen onnettomuus tapahtui Eisenachissa²⁹¹ — siihen aikaan se oli ehkä kiertämätön onnettomuus — mutta puoluetta nuo ainekset ehdottomasti vahingoittivat, ja on vielä kyseenalaista, eikö puolue olisi nykyisin ainakin yhtä voimakas ilman niitäkin, jotka siihen silloin liittyivät. Joka tapauksessa se olisi mielestäni vahingoksi, jos nuo ainekset saisivat täydennystä.

Ei saa antaa »yhdistymis»huutojen hämmentää itseään. Juuri ne, jotka pitävät eniten ääntä tuosta tunnuksesta, ovatkin pahimpia riitapukareita; sellaisia ovat sveitsiläisen Juran nykyiset bakuninilaiset, kaikkien hajaannusten alkuunpanijat, jotka eivät pidä mistään niin kovaa ääntä kuin yhdistymisestä. Nuo yhdistymisfaanatikot ovat joko lyhytnäköisiä ihmisiä, jotka haluavat yhdistää kaikki ja kaiken yhdeksi sekasotkuksi, jonka ei tarvitse muuta kuin vain vähän seisoa, kun erilaiset yhteiseen kattilaan heitetty ainekset joutuvat keskenään vieläkin kärkevämpään ristiriitaan (teillä Saksassa ovat siitä erinomaisena esimerkkinä ne herrat, jotka saarnaavat työläisten ja pikkuporvarien sovittamista); tai he ovat ihmisiä, jotka haluavat tietämättään (kuten esimerkiksi Mülberger) tai tietoisesti väärinliikettä. Juuri sen vuoksi pintoineet lahkolaiset ja pahimmat rettelöitsijät ja hylkiöt pitävät tiettyinä hetkinä yhdistymisestä suurempaa ääntä kuin kutkaan muut. Kukaan ei ole elämämme aikana tuottanut meille suurempia ikävyyksiä ja juonitelut meitä vastaan enemmän kuin nuo kirkuvat yhdistymisen saarnaajat.

Jokainen puoluejohto pyrkii tietysti saamaan menestystä, ja se on oikein hyvä. Mutta on tilanteita, jolloin pitää olla miehuullisuutta uhrata *viipymätön* menestys tärkeimpien asioiden hyväksi. Varsinkaan sellainen puolue kuin meidän puolueemme, jonka lopullinen menestys on ehdottomasti turvattu ja joka on meidän aikamme ja meidän nähtemme kasvanut niin valtavasti, ei lainkaan kaipaa aina ja ehdottomasti viipymätöntä menestystä. Katsokaa esimerkiksi Internationaalia. Kommuunin jälkeen sillä oli valtavaa menestystä. Suunniltaan säikähtäneet porvarit pitivät sitä kaikki-voipana. Itse Internationaalin omat joukot luulivat, että niin tulee jatkumaan aina. Me tiesimme varsin hyvin, että täyteen puhalletun rakon piti haljeta. Internationaaliin oli imeytynyt kiinni kaikenlaista roskaväkeä. Siinä olleet lahkolaiset tulivat röyhkeiksi, väärinkäyttivät Internationaaliin kuuluvuuttaan ja luulivat, että heille ovat sallittuja suurimmatkin tyhmyydet ja halpamaisuudet. Me emme sitä sietäneet. Tietäen mainiosti, että tuon rakon *täytyy* jolloinkin haljeta, me emme pyrkineet lykkäämään katastrofia, vaan pyrimme johtamaan Internationaalin siitä pois puhtaana ja väärinliikettömänä. Haagissa^{29a} rakko halkesi, ja Te tiedätte, että suurin osa kongressin osanottajista matkusti kotiinsa tuntien pahasti pettyneensä. Melkein jokainenhan näistä pettyneistä ihmisistä, jotka olivat kuitelleet löytävänsä Internationaalissa yleisen ankerjeyden ja sovinnon ihanteen, olivat käyneet kotonaan vieläkin ankarampaa tappelua kuin se, mikä syntyi Haagissa! Nyt lahkolaishenkiset rettelöitsijät saarnaavat sovinnollisuutta ja huutavat, että me olemme riittäisiä ihmisiä, diktaattoreja! Mutta jos olisimme esiintyneet Haagissa sovittelevasti, jos olisimme hämänneet kiertämättömäksi käyneen jakautumisen, niin minkälaisia olisivat olleet seuraukset? Lahkolaiset, ts. bakuninilaiset, olisivat saaneet käytettäväkseen liiemmän

vuoden tehdäkseen Internationaalin nimissä vieläkin suurempia tyhmyyksiä ja ilkeyksiä, ja kehittyneimpien maiden työläiset olisivat kääntäneet inhoten selkänsä; rakko ei olisi haljennut, vaan se olisi vähitellen kutistunut kokoon neulanpistojen vahingoittamana, ja seuraava kongressi, jossa kriisin kuitenkin olisi pitänyt puhjeta, olisi muuttunut erittäin säädyttömien ja skandaalimaisten persoonallisten riitojen areenaksi, koska *periaate* olisi uhrattu jo Haagissa! Silloin Internationaali olisi todellakin tuhoutunut, sen olisi tuhonnut »yhtenäisyys!» — Mutta me sen sijaan suoriuduimme mädistä aineksista kunnialla (viimeisessä, ratkaisevassa istunnossa läsnä olleet Kommuunin jäsenet sanovat, ettei mikään Kommuunin istunto ollut tehnyt heihin niin voimakasta vaikutusta kuin tämä oikeudenkäynti Euroopan proletariaatin kavaltajia vastaan); olemme antaneet heidän valehdella, parjata ja juonitella parhaansa mukaan kymmenen kuukautta, mutta mihin se on johtanut? Nuo Internationaalin valtaenemmistön näennäiset edustajat ilmoittavat nyt itse, etteivät he rohkene tulla seuraavaan kongressiin (yksityiskohtaisemmin kirjoituksessa, joka lähetetään tässä oheisena »Volksstaatille»^{*}). Ja jos joutuisimme toistamaan tekomme, niin menettelisimme ylipäänsä samalla tavalla; taktilliset virheet ovat tietenkin aina mahdollisia.

Joka tapauksessa olen varma siitä, että parhaat ainekset lassallelaisten joukosta tulevat itse aikaa myöten luoksenne, ja siksi ei olisi järkevää korjata hedelmää ennen kuin se on kypsynyt, kuten valeyhdistäjät tahtovat tehdä.

Muuten jo Hegel-vanhus sanoi: puolue todistaa elinvoimaisuutensa sillä, että se ei pelkää *kahtiajakautumista* ja kestää tuon jakautumisen.²⁰² Proletariaatin liike käy väistämättä erilaisten kehitystasteiden läpi; jokaisella asteella osa ihmisistä juuttuu eikä mene etemmäksi. Juuri tämä vain selittääkin sen, miksi »proletariaatin solidaarisuus» toteutuu käytännössä kaikkialla erilaisina puolueyhmittyminä, jotka taistelevat keskenään elämästä ja kuolemasta samalla tavalla kuin kristilliset lahkot julmien vainojen aikana Rooman valtakunnassa.

Teidän ei pidä unohtaa myöskään sitä, että jos esimerkiksi »Neuer Social-Demokratilla» on enemmän tilaajia kuin »Volksstaatilla», niin se johtuu siitä, että jokaiselle *lahkokunnalle* on ehdottomasti ominaista fanatismi, ja tuon fanatismiin ansiosta — erittäinkin siellä, missä lahkokunta on uusi (kuten esimerkiksi Saksan yleinen työväenyhdistys Schleswig-Holsteinissa) — se saavuttaa paljon suurempaa hetikohtaista menestystä kuin puolue, joka ilman mitään lahkolaisia kummallisuuksia edustaa mutkattomasti todellista liikettä. Mutta fanatismi on sen sijaan lyhytikäistä.

Lopetan, posti lähtee. Kiireessä vielä eräästä asiasta: Marx ei

* *F. Engels.* »Aus der Internationalen», *Toim.*

voi ryhtyä käsiksi Lassalleen²⁹³ ennen kuin lopettaa ranskalaisen käännöksen* (suunnilleen heinäkuun lopussa), sitä paitsi hän tarvitsee ehdottomasti lepoa, sillä hän on kovin rasittunut...

Kirjottettu saksaksi

ENGELS — FRIEDRICH ADOLPH SORGELLE

HOBOKEN

Lontoo, 12. [—17.] syyskuuta 1874

Sinun eroamisesi²⁹⁴ päättyi lopullisesti *vanhan* Internationaalin olemassaolo. Ja se on hyvä. Se kuului toisen keisarikunnan kauden, jolloin koko Euroopassa vallinnut sorto pakotti työväenliikkeen, joka oli jälleen vasta elpymässä, olemaan yhtenäistä ja pidätympään kaikesta sisäisestä polemiikista. Se oli sellainen ajankohta, jolloin proletariaatin yleiset kansainväliset edut olivat etusijalla. Saksa, Espanja, Italia ja Tanska olivat vasta yhtyneet liikkeeseen tai olivat vasta yhtymässä siihen. Liikkeen teoreettinen luonne oli 1864 koko Euroopassa, nimittäin joukkojen keskuudessa, vielä hyvin epäselvä, saksalaista kommunismia ei työväenpuolueena vielä ollut, proudhonilaisuus oli vielä liian heikko voidakseen ajaa keppihevossellaan ja Bakuninin uutta sekasotkua ei ollut vielä edes hänen omassa päässään; jopa Englannin trade unionien johtajatkin katsoivat mahdolliseksi yhtyä liikkeeseen sen ohjelman pohjalla, joka oli esitetty sääntöjen johdannossa**. Ensimmäisen suuren menestyksen piti hajottaa tuo kaikkien puolueyhmiin naiivi kumppanuus. Sellaisena menestyksenä oli Kommuuni, joka oli epäilemättä Internationaalin hengen luomus, vaikka Internationaali ei ollut pannut tikkua ristiin sen synnyttämiseksi; siksi Internationaali oli tietystä mielestä täydellä syyllä vastuussa Kommuunista. Kun Internationaalista tuli Euroopassa Kommuunin ansiosta moraalinen voima, alkoi heti rettelöinti. Jokainen suunta halusi käyttää tuota menestystä edukseen. Alkoi hajaannus, joka oli kiertämätön. Niiden, saksalaisten kommunistien, kasvavan voiman kadehtiminen, jotka olivat todella valmiit jatkamaan toimintaa entisen laajan ohjelman pohjalla, sysäsi belgialaiset proudhonilaiset bakuninilaisten seikkailijoiden syyliin. Haagin kongressi²⁹² oli tosiasiallisesti loppu, ja kummallekin puolueelle. Amerikka oli ainoa maa, jossa Internationaalin nimessä voitiin vielä tehdä jotain, ja siksi terve vaisto neuvoikin siirtämään ylimmän johdon sinne. Mutta nyt sen arvovalta on sielläkin käytetty loppuun, ja kaikki enemmän yritykset herättää se uudelleen henkiin olisivat typeriä ja turhaa voimain tuhlaamista. Kymmenen vuoden ajan Internationaali oli hallinnut Euroopan historian yhtä puolta —

* — Pääoman I osan ranskalaisen käännöksen. *Toim.*

** Ks. tätä osaa, ss. 13—15. *Toim.*

nimittäin sitä puolta, jossa piilee tulevaisuus, ja se voi ylpeydellä silmäillä työtään. Mutta entisessä muodossaan se on aikansa elänyt. Sitä varten, jotta voitaisiin muodostaa entisenkaltainen uusi Internationaali, kaikkien maiden kaikkien proletaaristen puolueiden liitto, sitä varten olisi tarpeen sellainen yleinen työväenliikkeen tukahduttaminen kuin vuosina 1849—1864. Mutta sitä varten proletaarinen maailma on nykyisin liian suuri, liian laaja. Arvelen, että seuraava Internationaali — sen jälkeen kun Marxin teokset ovat muutamia vuosia vaikuttaneet — tulee olemaan puhtaasti kommunistinen ja julistaa nimenomaan meidän periaatteitamme...

Kirjoitettu saksaksi